

**ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ (ПУЕТ)
Кафедра правознавства**

Галина ЛАВРИК, Вікторія ОРЕЛ

ПРОГРАМА навчальної практики

для здобувачів вищої освіти 2 курсу
освітньо-професійної програми «Право»
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти

спеціальності 081 Право
галузі знань 08 Право

**Полтава
ПУЕТ
2024**

Автори: *Галина Лаврик*, д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри правознавства Полтавського університету економіки і торгівлі;

Вікторія Орел, ст. викладач закладу вищої освіти Полтавського університету економіки і торгівлі.

Рецензенти: *Сергій Короєд*, д-р юрид. наук, професор, професор кафедри права Університету Короля Данила;

Альона Побережник, канд. юрид. наук, адвокат, адвокатське об'єднання «GORO legal».

Рекомендовано до видання, розміщення в електронній бібліотеці та використання в освітньому процесі на засіданні вченої ради ПУЕТ, протокол № 1 від 29 серпня 2024 р.

Лаврик Галина

Програма навчальної практики для здобувачів вищої освіти 2 курсу освітньо-професійної програми «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право / Галина Лаврик, Вікторія Орел. – Полтава : ПУЕТ, 2024. – 47 с.

Відповідальні за зміст навчально-методичного видання автори, рецензенти та завідувач кафедри правознавства *Галина Лаврик*

Повне чи часткове відтворення, тиражування, передрук та розповсюдження цього видання без дозволу Полтавського університету економіки і торгівлі **ЗАБОРОНЕНО**

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Загальні питання організації і проведення навчальної практики.....	8
1. Мета і завдання навчальної практики.....	8
2. Організація навчальної практики.....	9
Права та обов'язки осіб, які беруть участь в організації і проведенні навчальної практики	10
Права та обов'язки студента-практиканта	13
Зміст навчальної практики.....	15
Документи та звітність за підсумками навчальної практики	17
1. Звіт про проходження навчальної практики	17
2. Щоденник навчальної практики	19
3. Матеріали навчальної практики	19
4. Захист звіту	20
Список рекомендованих інформаційних джерел	26
Додатки.....	40

ВСТУП

Навчальна практика є обов'язковою освітньою компонентою освітньо-професійної програми підготовки бакалавра права і проводиться на базі спеціально оснащеного у Полтавському університеті економіки і торгівлі навчального юридичного центру «Правова СТУДІЯ» (далі – навчальний юридичний центр) та центрів надання безоплатної правничої допомоги.

Порядок проходження навчальної практики передбачено навчальними планами підготовки бакалавра спеціальності 081 Право освітньо-професійної програми «Право».

Програму навчальної практики для здобувачів вищої освіти 2 курсу освітньо-професійної програми «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право (далі програма навчальної практики) укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право, розробленої на основі стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20.07.2022 р. № 644 (<https://drive.google.com/file/d/1wVI2fevKPoH5DjWkpkbJfltx8houmXJY/view>).

Програма навчальної практики є основним навчально-методичним документом, згідно з яким планується та регламентується діяльність завідувача навчального юридичного центру, керівника навчальної практики та студентів-практикантів (тут і далі терміни «здобувач вищої освіти», «студент», «студент-практикант» вживаються як синонімічні). У програмі визначено мету, завдання та зміст навчальної практики, загальні вимоги до її організації, проведення та підведення підсумків.

Навчальна практика орієнтована на осмислення студентом специфіки юридичної діяльності, що ґрунтується на попередній теоретичній підготовці майбутніх правознавців та їх самостійному напрацюванню практичних навичок застосування набутих знань. Отже, під час проходження навчальної практики студенти закріплюють і поглиблюють теоретичні знання, одержані у процесі вивчення загальних і спеціальних юридичних навчальних дисциплін, а також набувають уміння і навички правозастосовної діяльності.

Під час проходження навчальної практики студент долучається до діяльності навчального юридичного центру, створеного у Полтав-

ському університеті економіки і торгівлі (далі – ПУЕТ), що дає змогу використовувати його як базу практики. Студенти-практиканти отримують можливість застосовувати отримані під час вивчення юридичних дисциплін знання для надання відвідувачам консультації із правових питань; аналізувати діяльність юристів-практиків, які співпрацюють із навчальним юридичним центром; складати проекти документів, якими супроводжується діяльність навчального юридичного центру, а також проектів процесуальних документів; ознайомитися зі структурою та особливостями діяльності юридичних клінік і адвокатських контор.

За результатами проходження навчальної практики студент-практикант отримує навички творчо застосовувати знання, зокрема у сфері консультування з правових питань.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства і необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості і гендерні проблеми.

ЗК14. Цінування і повага різноманітності та мультикультурності;

ЗК 16. Здатність ухвалювати рішення та діяти дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

спеціальні (фахові, предметні):

СК3. Цінування і повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи і доктрини.

СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми й обґрунтовувати правові позиції¹.

СК13. Здатність до критичного і системного аналізу правових явищ.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації².

СК15. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінювання задалегідь невідомих умов та обставин.

---

¹ Набуття здобувачами вищої освіти теоретичних знань для формування у них загальних і спеціальних компетентностей, як то здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК2), здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК7), здатність бути критичним і самокритичним (ЗК8), здатність аналізувати правові проблеми й обґрунтовувати правові позиції (СК12), здатність до критичного і системного аналізу правових явищ (СК13) та досягнення відповідних навчальних результатів забезпечує, зокрема, написання та розв'язання ними кейсів, участь в кейс-чемпіонатах, вступ до кейс-клубів (Див. Я. Жидик. *Майже настільна книга про кейси*. 2021. 60 с. (посібник створено завдяки підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Проєкту USAID «Економічна підтримка Східної України»)).

² Детальніше про оволодіння СК 14 студентами-практикантами навчального юридичного центру «Правова СТУДія» Полтавського університету економіки і торгівлі див. у статті: Орел В. Компетентнісний підхід у діяльності навчального юридичного центру «Правова СТУДія» Полтавського університету економіки і торгівлі та його результати. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса / ДонНУ імені Василя Стуса*. Вінниця, 2023. № 1. Том 1. С. 109–121. DOI 10.31558/2786-5835.2023.1.1.14 URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2020/11/13904-Tekst-statti-27651-1-10-20230711.pdf>.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин із достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

РН 12. Доносити до респондента матеріал із певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з періоджерел і вторинних джерел для правничої діяльності.

РН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН 16. Використовувати комп'ютерні програми, необхідні у правничій діяльності.

РН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

РН 18. Застосовувати у професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 20. Виокремлювати й аналізувати юридично значущі факти та робити обґрунтовані правові висновки.

РН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку, зробленого у різних правових ситуаціях.

РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

1. Мета і завдання навчальної практики

Нормативною основою навчальної практики є Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII; Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 р. № 1556-VII; Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затверджене наказом Міністерства освіти України від 08 квітня 1993 р. № 93; локальні акти Полтавського університету економіки і торгівлі, зокрема Статут, Положення про організацію освітнього процесу; Положення про практико-орієнтований підхід у реалізації освітньої компоненти, Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти, Кодекс академічної доброчесності професорсько-викладацького складу, студентів і співробітників спеціальності 081 Право.

Метою навчальної практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти у процесі вивчення нормативних і вибіркових навчальних дисциплін, отримання первинних професійних умінь і набуття здобувачами вищої освіти комплексу компетентностей під час юридичного консультування, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Мета навчальної практики реалізується через вирішення таких **завдань**:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти зі структурою та особливостями діяльності юридичних клінік на прикладі навчального юридичного центру;
- формування у здобувачів вищої освіти цілісного бачення діяльності з консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних і конфіденційної інформації;
- набуття навичок роботи з нормативно-правовими актами та правовими базами даних в умовах надання консультацій з правових питань;
- ознайомлення здобувачів вищої освіти з особливостями застосування інформаційних і комунікаційних технологій в юридичній діяльності;
- удосконалення вміння здобувачів вищої освіти застосовувати знання у різних правових ситуаціях;

- вироблення практичних навичок складання, ведення та зберігання документації;
- ознайомлення з організацією діловодства навчального юридичного центру;
- формування професійної ідентифікації майбутніх правників та їхньої належності до фаху;
- накопичення досвіду належного виконання професійних обов'язків, виховання почуття персональної відповідальності;
- усвідомлення студентами необхідності отримання практичного досвіду у сфері юридичної діяльності для підвищення ефективності подальшого навчання.

2. Організація проведення навчальної практики

Відповідно до навчального плану та графіка освітнього процесу навчальна практика студентів спеціальності 081 Право проводиться на другому курсі.

Тривалість навчальної практики становить 6 тижні.

Під час визначення змісту навчальної практики враховуються потреби навчального юридичного центру в розробці проєктів документів і наданні консультацій із правових питань, а також інтереси та схильність студента до певних видів робіт.

Тривалість дня практики студента встановлюється згідно з навчальним планом та узгоджується з графіком роботи навчального юридичного центру.

Робочий графік проходження студентами навчальної практики складається перед початком навчального року, затверджується наказом ректора і оприлюднюється на сайті кафедри у розділі «Навчальний юридичний центр «Правова СТУДІЯ» Полтавського університету економіки і торгівлі»^{3,4}.

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання, обсяг навчальної практики становить 6 кредитних ЄКТС (180 год).

Практика здобувачів проводиться на базах практики без відриву від теоретичного навчання.

---

³ <http://pravo.puet.edu.ua/law-std.php>.

⁴ Інформація також стосується тих студентів, які проходять навчальну практику в центрах надання безоплатної правничої допомоги.

Базами проходження навчальної практики є навчальний юридичний центр «Правова СТУДія» Полтавського університету економіки і торгівлі та центри надання безоплатної правничої допомоги, матеріально-технічне оснащення яких спроможне забезпечити сучасні вимоги до проходження практики здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, а також умови їх подальшого професійного та кар'єрного зростання.

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ОСІБ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ В ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Керівництво навчальною практикою

Згідно з Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженим наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93 відповідальність за організацію практики та контроль за її проведенням покладається на керівництво закладу вищої освіти. Навчально-методичне керівництво та виконання програми навчальної практики забезпечує кафедра правознавства. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням в університеті здійснює Центр зв'язків із виробництвом.

Заклад вищої освіти зобов'язується:

1. Забезпечити здобувачів вищої освіти місцем проходження практики.
2. Призначити керівниками навчальної практики кваліфікованих викладачів.
3. Забезпечити додержання студентами-практикантами законодавства України, Положення про навчальний юридичний центр «Правова СТУДія» ПУЕТ, Кодексу академічної доброчесності професорсько-викладацького складу, студентів і співробітників спеціальності 081 Право ПУЕТ і посадової інструкції практиканта навчального юридичного центру.
4. Забезпечити діяльність навчального юридичного центру необхідними матеріальними засобами.
5. Провести інструктаж із техніки безпеки та ознайомити здобувачів із їхніми правами та обов'язками під час проходження навчальної практики.

Безпосереднє керівництво практикою забезпечує кафедра правознавства, яка організовує діяльність навчального юридичного центру. Таке керівництво здійснюють:

- завідувач кафедри;

- завідувач навчального юридичного центру;
- керівник навчальної практики.

Завідувач кафедри правознавства:

1. За один місяць до початку навчальної практики інформує завідувача навчального юридичного центру про календарні графіки проходження навчальної практики студентами та подає список студентів, які проходять навчальну практику.
2. Разом із завідувачем навчального юридичного центру та керівником навчальної практики організовує екскурсії студентів в органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, судові та правоохоронні органи, на підприємства, в установи і організації; організовує науково-практичні конференції студентів і викладачів, семінари, круглі столи, вебінари та інші заходи за участю практиків, стейкхолдерів.
3. Здійснює контроль за організацією та проведенням навчальної практики у навчальному юридичному центрі, а також за додержанням її строків і за відповідністю змісту цієї програми.
4. Несе відповідальність за навчально-методичне керівництво і виконання програми навчальної практики.

Завідувач навчального юридичного центру⁵:

1. Організовує діяльність навчального юридичного центру відповідно до графіка його роботи та Програми навчальної практики.
2. Надає студентам відповідно до Програми навчальної практики місця для проходження практики, забезпечує ефективність проходження навчальної практики.
3. Створює умови для отримання за період навчальної практики студентами необхідних компетентностей, виконання студентами Програми навчальної практики.
4. Надає студентам-практикантам можливість користуватись матеріальною базою навчального юридичного центру, процесуальною та іншою документацією, необхідною для виконання Програми навчальної практики.

---

⁵ У 2024 році завідувачем навчального юридичного центру «Правова СТУДія» Полтавського університету економіки і торгівлі призначено на громадських засадах здобувачку вищої освіти 3-го курсу денної форми навчання освітньо-професійної програми «Право» з підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право Вісич Єлизавету Віталіївну (наказ ректора № 162-Н від 29 серпня 2024 року).

5. Проводить передбачені обов'язкові інструктажі з техніки безпеки, забезпечує студентам умови для безпечної роботи у навчальному юридичному центрі. У разі потреби навчає студентів-практикантів основам планування, організації діловодства та юридичного консультування.

6. Надає допомогу студентам-практикантам під час консультування відвідувачів із правових питань.

7. Підписує студентам-практикантам звітну документацію.

8. Контролює збереження матеріальної бази навчального юридичного центру.

9. Вносить пропозиції щодо покращення роботи навчального юридичного центру.

Керівник навчальної практики:

1. Перед початком проходження навчальної практики студентами відвідує навчальний юридичний центр, організовує прибуття студентів до нього, ініціює проведення необхідних додаткових підготовчих заходів.

2. Забезпечує проведення всіх організаційних заходів для виходу студентів на практику: інструктаж із техніки безпеки; надання студентам-практикантам необхідних для проходження практики умов і документів.

3. Забезпечує у тісному контакті з завідувачем навчального юридичного центру високу якість проведення навчальної практики та її відповідність навчальному плану та цій програмі.

4. Здійснює керівництво науково-дослідною роботою студентів, яка передбачена планом науково-дослідної роботи кафедри.

5. Здійснює контроль за забезпеченням навчальним юридичним центром належних умов праці і побуту студентів відповідно до вимог чинного законодавства.

6. Контролює дотримання студентами-практикантами законодавства України, Положення про навчальний юридичний центр «Правова СТУДІЯ» ПУЕТ, Кодексу академічної доброчесності професорсько-викладацького складу, студентів і співробітників спеціальності 081 Право ПУЕТ і посадової інструкції практиканта навчального юридичного центру.

7. Повідомляє студентів про систему звітності з проходження навчальної практики.

8. Розглядає звіти студентів із навчальної практики, дає відгук щодо їх роботи.

9. Здійснює навчально-методичне керівництво навчальною практикою.

10. Бере участь у роботі комісії із захисту звітів із навчальної практики.

11. Подає завідувачу кафедри щорічний письмовий звіт про проведення навчальної практики із зауваженнями і пропозиціями щодо поліпшення організації проведення навчальної практики.

12. Керівник навчальної практики від кафедри погоджує всю роботу з завідувачем навчального юридичного центру.

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

Під час проходження навчальної практики в навчальному юридичному центрі здобувач вищої освіти **має право:**

1. Звертатися за захистом своїх законних прав та інтересів, користуватись усіма формами допомоги Навчального юридичного центру «Правова СТУДія», одержувати від Навчального юридичного центру «Правова СТУДія» потрібну інформацію, наукову, довідкову літературу, періодичні видання для ознайомлення.

2. Одержувати матеріали справ та інформацію про справи, які веде навчальний юридичний центр, брати участь в їхньому обговоренні, бути присутніми під час розгляду справ, якими займаються інші студенти.

3. Брати участь у будь-якому виді діяльності Навчального юридичного центру «Правова СТУДія».

4. Ініціювати проведення в Навчальному юридичному центрі «Правова СТУДія» заходів, які не суперечать цьому Положенню і чинному законодавству України.

5. Звертатися із запитам, заявами, пропозиціями до клініцистів Навчального юридичного центру «Правова СТУДія» та отримувати відповіді на них.

6. Одержувати знання та практичні навички для застосування на практиці і використання у майбутній професії.

7. Одержувати консультативну допомогу від керівника навчальної практики, завідувача навчального юридичного центру.

8. Користуватися доступними в навчальному юридичному центрі інформаційними та комунікаційними технологіями, правовими базами даних, необхідними під час здійснення консультативної діяльності.

9. Брати участь у заходах, організованих навчальним юридичним центром.

10. Брати участь у вирішенні організаційних питань діяльності навчального юридичного центру та надавати пропозиції керівництву щодо вдосконалення його роботи.

11. Проходження практики повторно у разі невиконання програми практики без поважних причин або отримання негативної оцінки з навчальної практики.

Під час проходження навчальної практики в навчальному юридичному центрі здобувач вищої освіти **зобов'язаний**:

1. Не пізніше ніж за три дні до початку навчальної практики ознайомитися із програмою навчальної практики, отримати необхідні документи та консультації.

2. Підібрати необхідні науково-практичні джерела, навчальні посібники та нормативно-правові акти, інші матеріали щодо практичної юридичної діяльності (зразки оформлення документації), які стануть у нагоді під час проходження навчальної практики.

3. Відвідувати навчальний юридичний центр згідно із встановленим графіком; представитися завідувачу навчального юридичного центру; отримати від нього необхідні вказівки та роз'яснення, після чого приступити до виконання завдань, передбачених програмою навчальної практики.

4. Щодня фіксувати у спеціальному журналі час початку та завершення своєї роботи в навчальному юридичному центрі.

5. У повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою навчальної практики, вказівки керівника навчальної практики та завідувача навчального юридичного центру, дотримуватися законодавства України, Положення про навчальний юридичний центр «Правова СТУДія» ПУЕТ, Кодексу академічної доброчесності професорсько-викладацького складу, студентів і співробітників спеціальності 081 Право ПУЕТ та посадової інструкції практиканта навчального юридичного центру.

6. Належно дотримуватися норм щодо нерозголошення персональних даних і конфіденційної інформації.

7. Брати активну участь у діяльності навчального юридичного центру, вносити рекомендації щодо покращення його функціонування.

8. Набути професійну здатність до консультування із правових питань, сформуванню вміння вести бесіду з відвідувачами, надавати

усні/письмові консультації із правових питань, складати правові висновки і правові алгоритми, проєкти процесуальних та інших документів.

9. Відповідально ставитись до проходження навчальної практики, зокрема виявляти пунктуальність, дисциплінованість, прагнути надати якомога якіснішу правову допомогу відвідувачам.

10. Щодня перевіряти електронну пошту, форму електронного звернення навчального юридичного центру та відвідувати спільноту, створену в соціальній мережі; вчасно відповідати на листи та реагувати на інформаційні повідомлення.

11. Вести щоденник навчальної практики, відображати в ньому зміст виконаної за кожен день роботи з детальним аналізом і висновками.

12. Скласти письмовий звіт із навчальної практики, належним чином його оформити і разом з іншими документами здати на перевірку керівнику навчальної практики в останній день її проходження або надати на кафедру правознавства в наступний робочий день після завершення проходження навчальної практики.

13. Своєчасно захистити звіт із навчальної практики.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Під час проходження навчальної практики студент-практикант вивчає структуру й організацію діяльності навчального юридичного центру; документи, якими врегульовано його діяльність; форми і методи, за допомогою яких вирішуються поставлені перед ним завдання; функціональні обов'язки осіб, що долучаються до діяльності навчального юридичного центру. Студент-практикант ознайомлюється з Положенням про навчальний юридичний центр «Правова СТУДІЯ» ПУЕТ, Кодексом академічної доброчесності професорсько-викладацького складу, студентів і співробітників спеціальності 081 Право ПУЕТ та посадовою інструкцією практиканта навчального юридичного центру, планом роботи на навчальний рік, а також зі звітністю навчального юридичного центру. За дорученням керівника навчальної практики чи завідувача навчального юридичного центру студент-практикант готує проєкти відповідей на звернення громадян, процесуальних документів тощо, а також виконує окремі завдання, пов'язані із застосуванням теоретичних знань або набуттям практичних навичок.

Окрім цього студент ознайомлюється з особливостями ведення діловодства в навчальному юридичному центрі, з номенклатурою справ, правилами документообігу, організацією обліку і контролю вхідної та вихідної документації і кореспонденції, правилами складання документів первинного обліку та звітності.

Під час проходження навчальної практики у навчальному юридичному центрі студент-практикант:

- вивчає організацію діяльності навчального юридичного центру;
- знайомиться з основами документообігу в навчальному юридичному центрі;
- вивчає правила ведення, обліку і збереження юридичних та інших документів, з-поміж яких план роботи навчального юридичного центру; реєстр обліку приймання-передачі матеріальних ресурсів; журнал інструктажу студентів-практикантів із техніки безпеки під час роботи у навчальному юридичному центрі; журнал прийому громадян та розгляду звернень із правових питань; журнал відгуків громадян щодо якості отриманих консультацій із правових питань; папка з документацією навчального юридичного центру; папка зі справами постійних відвідувачів навчального юридичного центру тощо;
- бере участь у складанні поточних і перспективних планів діяльності навчального юридичного центру;
- надає допомогу завідувачу навчального юридичного центру у проведенні роботи, пов'язаної з організацією діяльності навчального юридичного центру;
- за дорученням керівника навчальної практики чи завідувача навчального юридичного центру бере участь у розгляді звернень громадян, складанні проектів відповідей на них, текстів оголошень і статей у ЗМІ, буклетів з окремих правових питань тощо;
- бере участь у прийомі громадян і наданні їм консультацій із правових питань;
- здійснює юридичну експертизу проектів документів, підготовлених у навчальному юридичному центрі; у разі виявлення невідповідності проекту документа вимогам чинного законодавства подає завідувачу навчального юридичного центру в письмовій формі вмотивовані пропозиції щодо його доопрацювання;
- бере участь у роботі, пов'язаній зі складанням документації навчального юридичного центру, виконанням планів навчального юридичного центру, дає правову оцінку проектам документів навчального юридичного центру;

– у вільний від консультивання час, вдається до самоорганізованого здобуття неформальної та/або інформальної освіти⁶. Студент упродовж навчальної практики повинен виконати принаймні один із курсів на освітніх платформах України чи зарубіжжя та надати сертифікат/диплом чи інший документ про успішне завершення його вивчення. З рекомендованими платформами можна ознайомитись у розділі «Програмне забезпечення навчальної практики». Студент може обрати інший курс за попереднім погодженням із керівником навчальної практики.

ДОКУМЕНТИ ТА ЗВІТНІСТЬ ЗА ПІДСУМКАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Після закінчення навчальної практики студент-практикант зобов'язаний надати на перевірку керівнику навчальної практики такі документи⁷:

- письмовий звіт із навчальної практики;
- щоденник навчальної практики (є складовою частиною звіту);
- матеріали навчальної практики (додаються до звіту з навчальної практики).

1. Звіт про проходження навчальної практики

Особливе місце серед підсумкової документації щодо проходження навчальної практики займає звіт із навчальної практики, який має містити такі складові частини:

- титульний аркуш (додаток А); другою сторінкою звіту має бути «Відмітки про проходження практики» (додаток Б), третьою сторінкою – «Відгук і оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці» (додаток В);
- вступ, у якому зазначаються: строки проходження навчальної практики; база проходження навчальної практики; її коротка характеристика та специфіка діяльності; умови, створені для проходження

---

⁶ Див. детальніше: Положення про порядок визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, затвердженого вченою радою ПУЕТ 30.06.2023 р. URL: <http://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozhennya-pro-poryadok-vyznannya-rezultativ-navchannya-zdobutyh-shlyahom-neformalnoyi-ta-abo-informalnoyi-osvity.pdf>.

⁷ Документи за підсумками навчальної практики виконуються здобувачем і повинні відповідати таким вимогам: текстовий редактор – *Microsoft Word*, орієнтація – книжкова, поля – усі 20 мм; шрифт – Times New Roman, розмір шрифту – 14, міжрядковий інтервал – 1,5.

студентом навчальної практики; зміст робіт, які були виконані студентом за період проходження навчальної практики; коротка характеристика студентом документів, у складанні яких студент брав участь; види та зміст завдань і доручень, які були виконані студентом;

- щоденник навчальної практики (додаток Г);
- матеріали навчальної практики (документи, які складав студент-практикант під час проходження навчальної практики);
- кейси⁸ додаються наприкінці матеріалів навчальної практики, при цьому описується реальна життєва ситуація, з якою звернулася особа до навчального юридичного центру та відповідь, яка була надана; у разі відсутності відвідувачів у навчальному юридичному центрі студент самостійно складає кейс із правничого питання і наводить поетапний приклад його розв'язання (у додатку Д наведено етапи процесу розв'язання кейсів);
- сертифікат/диплом чи інший документ, що підтверджує результати здобуття неформальної та/або інформальної освіти здобувачем упродовж навчальної практики (див.: Програмне забезпечення навчальної практики);
- висновки, у яких зазначаються колізійні питання, які виникали в процесі проходження навчальної практики, та результати їх вирішення; технічні засоби, що застосовувались під час проходження навчальної практики та потреба в їх удосконаленні; труднощі (теоретичного та практичного характеру), які виникали у студента-практиканта під час проходження навчальної практики; пропозиції щодо поліпшення організації діяльності навчального юридичного центру; пропозиції щодо вдосконалення навчального процесу, якості викладання навчальних дисциплін, підвищення ефективності навчальної практики;
- список використаних інформаційних джерел⁹;
- лист оцінювання (додаток Е).

---

⁸ Кейси – це опис конкретних ситуацій, історій, які потрібно проаналізувати та запропонувати найкращий варіант їх рішення.

⁹ Список використаних інформаційних джерел розміщується наприкінці тексту під заголовком «Список використаних джерел» і оформлюється за вимогами стандарту «Бібліографічні посилання: загальні положення та правила складання (ДСТУ 8302:2015). URL: <http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2018/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3%208302%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9.pdf>.

Протягом перебування в навчальному юридичному центрі студент звертається до керівника навчальної практики з проблемних питань, які виникали у процесі написання звіту. Правильно оформлений у паперовому вигляді *звіт із навчальної практики надається керівнику навчальної практики в останній день її проходження* або здається на кафедру правознавства в установленій термін для реєстрації та перевірки керівником навчальної практики.

На основі звіту з навчальної практики керівник проводить попереднє оцінювання якості виконаної роботи в навчальному юридичному центрі та її відповідності Програмі навчальної практики і приймає рішення про допуск виконаної роботи до захисту на засіданні комісії.

2. Щоденник навчальної практики

Під час проходження навчальної практики студент зобов'язаний вести щоденник (додаток Г) і щодня відображувати в ньому зміст та обсяг виконаної роботи, а саме:

- участь студента в наданні відвідувачам консультацій із правових питань;
- виконання вказівок керівника навчальної практики чи завідувача навчального юридичного центру з підготовки проєктів документів, надання консультацій із правових питань тощо;
- зміст спостережень студента-практиканта за організацією роботи навчального юридичного центру.

Щоденник підписує завідувач навчального юридичного центру.

3. Матеріали навчальної практики

До матеріалів навчальної практики належать копії та проєкти складених студентом документів: планів, номенклатури справ, витягів із журналів, звітів, проєктів буклетів, відповідей на звернення громадян, статей у засобах масової інформації, організаційних документів щодо діяльності юридичних клінік, процесуальних документів, таблиць, схем тощо.

Усі матеріали студент-практикант складає самостійно або вони повинні бути складені за його участю. Документи необхідно систематизувати в хронологічному порядку, підшити за правилами діловодства, пронумерувати та скласти опис документів. За умови участі впродовж навчальної практики студента в інформаційних заходах (вебінарах, семінарах, тренінгах тощо) до звіту додаються також від-

повідні сертифікати, дипломи, фотоматеріали/скріншоти (screenshots) тощо. Останні можуть викладатися в актуальні новини сайту кафедри правознавства ПУЕТ (<http://pravo.puet.edu.ua/>).

Обсяг документів у матеріалах навчальної практики повинен становити не менше **20 сторінок**.

4. Захист звіту

Студенти-практиканти подають звіт із навчальної практики в термін, передбачений Програмою навчальної практики.

Під час оцінювання роботи студентів-практикантів у ході навчальної практики враховуються зміст звітів студентів-практикантів за період проходження навчальної практики, щоденника, матеріалів навчальної практики, а також якість їх оформлення.

Захист звіту з навчальної практики проводиться щомісячно на засіданні комісії, яка визначається кафедрою правознавства. Студенти-практиканти коротко викладають основні етапи проходження навчальної практики, дають відповіді на зауваження керівника навчальної практики і відповідають на запитання членів комісії.

Підсумкова оцінка виставляється за результатами захисту звіту з навчальної практики з урахуванням попередньої перевірки керівником навчальної практики по завершенню засідання цієї комісії. За невиконання програми навчальної практики чи неподання звіту з навчальної практики на перевірку керівнику навчальної практики у встановлені строки студент-практикант по завершенню навчального року отримує незадовільну оцінку.

Рівень проходження студентом навчальної практики оцінюється в балах відповідно до Шкали оцінювання знань студентів за результатами захисту звіту з практики з урахуванням вимог Болонської декларації і заноситься до екзаменаційної відомості по завершенню відповідного семестру навчального року. Звіт із навчальної практики оцінюється за 100-бальною шкалою.

Загальна підсумкова оцінка з навчальної практики враховує відповідність змісту звіту з навчальної практики та доданих документів і матеріалів цій Програмі, якість його оформлення та результати захисту відповідно до Листа оцінювання звіту з навчальної практики (додаток Е).

Підсумкова оцінка заноситься до відомості обліку успішності та до індивідуального навчального плану студента.

Переведення даних 100-балової шкали оцінювання до національної шкали та шкали ЄКТС здійснюється у такому порядку (табл. 1)¹⁰.

Таблиця 1 – Шкала і критерії оцінювання результатів захисту звітів із навчальної практики

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС*	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
90–100	A	Відмінно	Звіт із навчальної практики характеризується: повним і вичерпним розкриттям кожного розділу програми та роботи, яка проводилася здобувачем під час опрацювання відповідного розділу програми практики; повним складом матеріалів практики (додатків), які вимагаються відповідним розділом практики (копії документів, аналітичні та статистичні матеріали тощо), актуальністю і достовірністю поданої у звіті інформації; наявністю якісно обґрунтованих висновків. Відмінно вичерпна і розгорнута відповідь щодо обґрунтування пакету документів із практики з аналізом сучасних інформаційних джерел, у тому числі законодавчих і нормативних документів. Здобувач вільно володіє змістом роботи, яка проводилася під час проходження практики, має повне знання відповідного законодавчого та інструктивного матеріалу, відповідає на проблемні питання, пов'язані зі змістом роботи на ділянках, передбачених програмою практики

¹⁰ Критерії оцінювання, а також обсяг знань, умінь та навичок, що відповідає задовільній (пороговий рівень), добрій (середній рівень) та відмінній (високий рівень) оцінці.

Пороговий рівень передбачає здатність здобувачів вищої освіти продемонструвати фрагментарні базові знання та вміння їх здебільшого правильно застосовувати у простих або типових правових ситуаціях.

Середній рівень характеризується здатністю здобувачів демонструвати системні знання та розуміння основних понять, категорій, процесів, принципів відповідної предметної сфери, вміння належно їх застосовувати у типових та простих ситуаціях, а також в окремих випадках у нестандартних ситуаціях із підвищеним рівнем складності.

Високий рівень вимагає від здобувачів здатності показати глибокі знання, системне розуміння не лише основних, але й специфічних понять, категорій, процесів, принципів відповідної предметної сфери, вміння завжди правильно їх застосовувати у простих і типових ситуаціях, а також уміння самостійно знайти рішення комплексних завдань у нетипових правових ситуаціях [Методичні матеріали. Методичні рекомендації. Стандарти вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів зі спеціальності 081 «Право». Київ : USAID, 2022. – 46 с.].

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС*	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
82–89	B	Дуже добре	Звіт із навчальної практики характеризується: повним і вичерпним розкриттям кожного розділу програми та роботи, яка проводилася здобувачем під час опрацювання відповідного розділу програми практики; достатньо повним складом матеріалів практики (додатків), які вимагаються відповідним розділом практики (копії документів, аналітичні та статистичні матеріали тощо); актуальністю і достовірністю поданої у звіті інформації, наявністю несуттєвих помилок під час написання звіту; наявністю достатньо обґрунтованих висновків. Достатньо повна відповідь, обґрунтований пакет документів з практики із аналізом інформаційних джерел, використання законодавчих і нормативних документів. Здобувач вільно володіє змістом роботи, яка проводилася під час проходження практики, має повне знання відповідного законодавчого та інструктивного матеріалу, відповідає на проблемні питання, пов'язані зі змістом роботи на ділянках, передбачених програмою практики, але допустив неточності в ході відповіді на запитання членів комісії
74–81	C	Добре	Звіт із навчальної практики характеризується: достатньо повним розкриттям кожного розділу програми та роботи, яка проводилася здобувачем під час опрацювання відповідного розділу програми практики; наявністю 75 % основних матеріалів практики (додатків) від необхідної кількості, яка вимагається програмою практики (копії документів, аналітичні та статистичні матеріали тощо); актуальністю і достовірністю поданої у звіті інформації, наявністю несуттєвих помилок під час написання звіту, наявністю достатньо обґрунтованих висновків, але

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС*	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
74–81	C	Добре	при описі окремих видів робіт не зовсім правильних. Повна відповідь щодо обґрунтування пакету документів із практики з посиланням на інформаційні джерела. Здобувач достатньо володіє змістом роботи, яка проводилася на практиці, володіє змістом відповідного законодавчого та інструктивного матеріалу, допустив помилки у викладенні висновків за результатами опису видів роботи та завдань під час практики, відповідає на питання, пов'язані зі змістом роботи на ділянках, передбачених програмою практики, але допустив неточності в ході відповіді на запитання членів комісії
64–73	D	Задовільно	Звіт із навчальної практики характеризується: неповним викладенням змісту програми (роботи) або неповною відповідністю змісту роботи вимогам програми практики (50–75 % охоплення зазначених у програмі проходження практики видів робіт); неповним складом матеріалів практики (додатків), які вимагаються відповідним розділом практики (50–75 % необхідних додатків від загальної кількості; неактуальністю поданої у звіті інформації (подання інформації за період, що передреє терміну проходження здобувачем практики). Задовільна відповідь щодо обґрунтування пакету документів з практики в необхідному обсязі без посилань на інформаційні джерела, окремі неточності, їх виправлення за допомогою керівника практики, посередній рівень опису виконаних робіт. Здобувач посередньо володіє змістом роботи, в ході відповіді на запитання допустив значні помилки

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС*	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
60–63	E	Задовільно достатньо	Звіт із навчальної практики характеризується: коротким викладенням змісту програми (роботи) або неповною відповідністю змісту роботи вимогам програми практики (50 % охоплення зазначених у програмі проходження практики завдань); неповним складом матеріалів практики (додатків), які вимагаються відповідним розділом практики (50 % необхідних додатків від загальної кількості); неактуальністю поданої у звіті інформації. Задовільна відповідь щодо обґрунтування пакету документів із практики в мінімально допустимому обсязі, значні неточності, граничний рівень опису виконаних робіт. Здобувач посередньо володіє змістом роботи, в ході відповіді на запитання, допустив значні помилки, не зумів пояснити результат виконаних розрахунків
35–59	FX	Незадовільно з можливістю повторного захисту звіту	Звіт із навчальної практики характеризується: неповним викладенням змісту роботи або неповною відповідністю змісту роботи вимогам програми практики (менше 50 % охоплення зазначених у програмі проходження практики завдань); неповним складом матеріалів практики (додатків), які вимагаються відповідним розділом практики (менше 50 % необхідних додатків від загальної кількості); недостовірністю поданої у звіті інформації. Незадовільна відповідь, недостатній обсяг пакету документів із практики, грубі помилки, неспроможність їх виправлення, низький рівень виконання звіту з практики. Характер відповідей здобувача дає підставу стверджувати, що особа яка захищає звіт про практику, неправильно зрозуміла зміст практики і тому не відповідає на питання по суті, припустилася грубих помилок у змісті відповіді. Здобувач має порушення графіка проходження практики, несвоєчасно здав звіт на кафедру

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС*	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики та захистом звіту	Звіт із навчальної практики характеризується: частковим викладенням змісту роботи або не відповідністю змісту роботи вимогам програми практики, відсутністю матеріалів практики (додатків), які вимагаються відповідним розділом практики; недостовірністю поданої у звіті інформації. Незадовільна відповідь, відсутній обсяг пакету документів із практики, грубі помилки, неспроможність їх виправлення, відсутність необхідних складових звіту. Здобувач має порушення графіка проходження практики, несвоєчасно здав звіт на кафедру

* ЄКТС – Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система.

Кращі студентські звіти за підсумками навчальної практики, що повністю відповідають вимогам навчальних програм, можуть бути заслухані на студентських науково-практичних конференціях, у роботі правничого дискусійного клубу «Феміда», наукового гуртка «Ін Юре» (див. Положення про студентський науковий гурток «Ін Юре» кафедри правознавства), під час проведення круглих столів, семінарів тощо.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 245к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та протоколи до неї. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
3. Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 року № 1771-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>.
4. Виборчий кодекс України : Закон України від 19 грудня 2019 року № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/396-IX>.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
6. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
7. Житловий кодекс Української РСР від 30 червня 1983 р. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1983. Додаток до № 28. Ст. 573.
8. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовтня 2001 р. Голос України. 2001. 20 листопада. С. 3–12.
9. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
10. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
12. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
13. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
14. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.
15. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-vi>.
16. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page10>.

17. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/para3#n3>.
18. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 року. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.
19. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України № 51 від 2 червня 2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>.
20. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 8 липня 2011 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>.
21. Про виконавче провадження: Закон України № 1404-VIII від 2 червня 2016 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.
22. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
23. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-V. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
24. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13 січня 2005 р. № 2342-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>.
25. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1207-vii>.
26. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1207-vii>.
27. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
28. Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
29. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
30. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

31. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19>.
32. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
33. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей : Закон України від 2 червня 2005 р. № 2623-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15>.
34. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.
35. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.
36. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 березня 2000 року. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.
37. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22 вересня 2011 року № 3773-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>.
38. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин : Закон України від 12 серпня 2018 року № 2505-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19>.
39. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11 грудня 2003 року № 1382-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>.
40. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
41. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року Відомості Верховної Ради України, 2002. № 21–22. Ст. 135.
42. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року Офіційний вісник України. 2003. № 11. Ст. 461.
43. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1618-15>.
44. Типове положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України : затверджене наказом Міністерства освіти і науки України № 592 від 3 серпня 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-06#Text>.

45. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України: затверджене наказом Міністерства освіти України № 93 від 08 квітня 1993 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>.
46. Статут Полтавського університету економіки і торгівлі : затверджений рішенням засновника від 17 жовтня 2023 р. (нова редакція). URL: http://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/statut_puet.pdf.
47. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти, затверджене рішенням Вченої ради Полтавського університету економіки і торгівлі, протокол № 9 від 30 червня 2023 року. URL: <http://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/polozhennya-pro-provedennya-praktyky-zdobuvachiv-vyshhoi-osvity.pdf>.
48. Положення про практико-орієнтований підхід у реалізації освітньої компоненти, затверджене рішенням Вченої ради Полтавського університету економіки і торгівлі, протокол № 9 від 30 червня 2023 року. URL: <http://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/08/polozhennya-pro-praktyko-oriyentovanyj-pidhid-v-realizaciyi-osvitnoyi-komponenty.pdf>.
49. Положення про навчальний юридичний центр «Правова СТУДІЯ» Полтавського університету економіки і торгівлі, затверджене рішенням Вченої ради Полтавського університету економіки і торгівлі, протокол № 9 від 30 червня 2023 року. URL: http://pravo.puet.edu.ua/files/polozh_law_std.pdf.
50. Кодекс академічної доброчесності професорсько-викладацького складу, здобувачів освіти та співробітників спеціальності 081 Право, затверджений рішенням Вченої ради Полтавського університету економіки і торгівлі, протокол № 9 від 30 червня 2023 року. URL: <http://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti-profesorskogo-vykladaczkogo-skladu-zdobuvachiv-osvity-ta-spivrobitnykiv-speczialnosti-081-pravo.pdf>.

Основні

51. Галай А. О., Пипченко Б. Ю., Муранова В. В. Типові позовні заяви у діяльності юридичної клініки : практ. посіб. Київ : НТЦ Юридичної клінічної освіти (юридична клініка), 2013. 32 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2017/07/Typovi-pozovni-zavyu-u-diyalnosti-yurydychnoyi-kliniky.pdf>.

52. Галай А. О., Галай В. О., Грицишина Л. Г. Протидія насильству і захист порушених прав громадян : наук.-практ. посіб. / за ред. А. О. Галай і Л. Г. Грицишиної. Київ : Атіка, 2008. 176 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/knyga-konsultatsij-Atika-2008.pdf>.
53. Лоджук М. Т. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога : монографія. Одеса : Фенікс, 2015. 328 с. URL: https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/Lodzhuik_monografiya.pdf.
54. Правнича клінічна освіта в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. В. М. Суценка. Київ : Ваіге, 2020. 274 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/Pravnycha-klinichna-osvita.-Navchalnyj-posibnyk.pdf>.
55. Самолюк Василь, Фурманчук Олег, Зінчук Дарія. Юридична практика: основи ефективного консультування : навч.-метод. посіб. Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2006. 128 с. URL: https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2020/03/YUrydychna-praktyka.-V.Samolyuk.-O.Furmanchuk.-D.Zinchuk_compressed.pdf.
56. Юридична клініка : збірка нормативно-правових актів з організації діяльності / [С. В. Ківалов, Ю. М. Оборотов, М. І. Пашковський, М. Т. Лоджук] ; за заг. ред. д. ю. н., проф., акад. НАПрН України С. В. Ківалова. Одеса : Фенікс, 2014. 126 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2017/07/YUrydychna-klinika.-Zbirka-normatyvno-pravovyh-aktiv-z-organizatsiyi-diyalnosti-.pdf>.
57. Lodzhuik Maksym. Legal Clinics in Ukraine: from Legal Education to Legal Practice : monograph. Odesa: Feniks, 2016. 98 p. URL: https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2016/05/Lodzhuik_Legal_Clinics_monograph.pdf.
58. The Clinical Legal Education Handbook / Edited by Linden Thomas and Nick Johnson. Institute of Advanced Legal Studies University of London Press, 2020. 482 p. URL: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/39720/9781911507178.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Додаткові

59. Адміністративне процесуальне право : навч. посіб. / за заг. ред. Т. П. Мінки. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 320 с.

60. Адміністративне судочинство в питаннях та відповідях : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Ю. Задираки, Є. С. Герасименка. Київ : ВД Дакор, 2019. 224 с.
61. Адміністративне судочинство. Процесуальні документи. Практичний коментар та зразки. Київ : Центр учбової л-ри. 2019. 152 с.
62. Антикорупційний комплаєнс закладу вищої освіти: закордонний досвід та українські перспективи. Аналітичне дослідження. Київ: Асоціація юридичних клінік України, 2023. 60 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2023/09/Analitychne-doslidzhennya.pdf>.
63. Баклан В. Ю., Орел В. А. Вплив юридичних клінік на формування професійної ідентичності майбутніх правників. *Захист соціально вразливих груп: міжнародний та національний виміри : мат. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, ГО «Інкубатор демократичних ініціатив»)*. Київ : Академперіодика, 2023. С. 132–136.
64. Безоплатна правова допомога. Міністерство юстиції України : веб-сайт. URL: https://minjust.gov.ua/legal_aid (дата звернення 30.07.203).
65. Битяк Ю. П., Балакарева І. М., Бойко І. В. Адміністративне право : підручник / за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2020. 392 с.
66. Білодід М. С., Орел В. А. Надання безоплатної правничої допомоги постраждалим від сексуального насильства під час військової агресії російської федерації проти України. *Захист соціально вразливих груп: міжнародний та національний виміри : мат. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, ГО «Інкубатор демократичних ініціатив»)*. Київ: Академперіодика, 2023. С. 136–140.
67. Боберська К. Г., Піднебесна Ю. Ю. Досвід надання правової допомоги Навчальним юридичним центром Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки та торгівлі» «Правова СТУДІЯ». Традиції та інновації розвитку приватного права в Україні: освітній вимір : мат. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. 7 червня 2019 р. Полтава : ПУЕТ, 2019. С. 177–180. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/7261>.
68. Боберська К. Г., Піднебесна Ю. Ю. Поняття правової допомоги. Актуальні питання розвитку економіки, харчових технологій та

- товарознавства : зб. тез доп. XLII наук. студ. конф. за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2018 рік (м. Полтава, 26–27 березня 2019 р. Полтава : ПУЕТ, 2019. С. 220–222. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/7262>.
69. Вереша Р. В. Курс кримінального права України. Загальна частина. Том II. Вчення про покарання: підручник. Київ : Алерта, 2021. 468 с.
70. Вереша Р. В. Курс кримінального права України. Загальна частина. Том I. Вчення про кримінальне правопорушення : підручник. Київ : Алерта, 2022. 574 с.
71. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. Вид. 8-ме, перероб. та допов. Київ : Алерта, 2022. 574 с.
72. Вернидубов І. В., Галай А. О., Туркот М. С. Правовий poradnik учасника бойових дій : довідник / за заг. ред. та вступне слово О. М. Литвака. Київ : Національна академія прокуратури України, 2015. 106 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2017/07/Pravovuj-poradnyk-uchasnyka-bojovyh-dij.pdf>.
73. Вісич С. Діяльність навчального юридичного центру «ПРАВОВА СТУДІЯ» Полтавського університету економіки і торгівлі в умовах воєнного стану. *Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті : тези доповідей XLVII Міжнародної наукової студентської конференції за підсумками науководослідних робіт студентів за 2023 рік (м. Полтава, 25 квітня 2024 р.)*. Полтава : ПУЕТ, 2024. С. 33-36. URL: <http://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2024/06/zbirnyk-tez-dopovidej-2024-aktualni-pytannya-rozvytku-nauky-ta-zabezpechennya-yakosti-osvity-u-hhi-stolitti-.pdf>
74. Галай А. О. Основні навчальні компоненти юридичної клінічної освіти: шляхи впровадження клінічного спецкурсу та практики студентів у навчальний процес вищих навчальних закладів в Україні : навч. посіб. Київ : КНТ, 2009. 96 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2017/07/Osnovni-navchalni-komponenty-yurydychnoyi-klinichnoyi-osvity.pdf>.
75. Галай А. О., Іваніщ Я. В., Стаднік В. В. Основи юридичної клінічної практики : навч.-метод. посіб. / за ред. А. О. Галай. Київ : Атіка, 2007. 204 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2017/07/Osnovy-yurydychnoyi-klinichnoyi-praktyky.pdf>.

76. Галай А. О., Стаднік В. В. Інтерактивні методики викладання у правопросвітній діяльності: Тренінговий комплекс : навч.-метод. посіб. / за ред. А. О. Галай. Київ : Атіка, 2006. 124 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2006/03/Interaktyvni-metody-vykladannya.-Treningovuj-kompleks.-A.Galaj.-V.Stadnij.pdf>.
77. Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15923/Хамходера%20О.П.Адміністративне%20право%20України..pdf?sequence=4&isAllowed=y>.
78. Гриценко І. С., Мельник Р. С., Пухтецька А. А. Загальне адміністративне право : підручник / за заг. ред. І. С. Гриценка. Київ : Юрінком інтер, 2015. 568 с.
79. Жидик Я. Майже настільна книга про кейси. 2021. 60 с.
80. Загальна теорія держави і права (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції) : навч. посіб. / О. Л. Копиленко [та ін.] ; МОН України. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 400 с.
81. Загальна теорія права : підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2016. 392 с.
82. Зайчук О. В. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / ред. О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
83. Інструмент оцінювання стандартної якості діяльності юридичних клінік України / авт. кол. АЮКУ; узагальнення А. Галай, Ю. Ломжець. Дніпро: Асоціація юридичних клінік України, 2017. 16 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/Instrument-otsinyuvannya-standartnoyi-yakosti-AYUKU-2020.pdf>.
84. Ківалов С. В., Картузова І. О., Осадчий А. Ю. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник. Одеса : Фенікс, 2014. 342 с.
85. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України : підручник. Вип. 2, змін. і допов. / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ : Істина, 2012. 528 с.
86. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін.; нац. акад. прав. наук України. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2011. 1128 с.

87. Кравченко Н. Г., Лобач О. М., Логуш Л. В., Матвеева Ю. І. Юридичні клініки на захисті прав споживачів фінансових послуг: судова практика і навички консультування (про консультування очима клініцистів): навч.-практ. посіб. Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2020. 136 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/YUrydychni-kliniky-na-zahysti-prav-spozhyvachiv-fin.-poslug.-NaUKMA.pdf>.
88. Красіліч Н. Д., Іваненко Л. М. Цивільне право: навч. посіб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 396 с.
89. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / [В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін.]. Харків, 2020. 584 с.
90. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / [В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]. Харків, 2020. 768 с.
91. Кузьменко О. В. Адміністративно-процесуальне право України: підручник. Київ: Атіка, 2014. 416 с.
92. Курс адміністративного права України: підручник / за ред. О. В. Кузьменко. 3-тє вид. допов. Київ: Юрінком інтер, 2018. 904 с.
93. Лук'янов Д. В. Теорія держави і права: посіб. для підгот. до іспитів / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2018. 193 с.
94. Матвеев П. С. Цивільне право України: посібник для складання адвокатського іспиту / П. С. Матвеев. Київ: Правова єдність, 2015. 88 с.
95. Матеріали Гакатону Street Law «Забезпечення правових потреб людей в умовах війни». URL: <https://legalclinics.in.ua/materialy-gakatonu-street-law-zabezpechennya-pravovuh-potreb-lyudej-v-umovah-vijny/>.
96. Методичні матеріали. Методичні рекомендації. Стандарти вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів зі спеціальності 081 «Право». Київ: USAID, 2022. 46 с.
97. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. І. М. Копотуна. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2021. 932 с.
98. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. [3-тє вид.,

- перероб. і допов.] / О. О. Кот, Т. В. Бондар, С. І. Шимон [та ін.]. Київ : Юрінком Інтер, 2008. Т. 2. 1087 с.
99. Орел В. Компетентнісний підхід у діяльності навчального юридичного центру «Правова СТУДІЯ» Полтавського університету економіки і торгівлі та його результати. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса / ДонНУ імені Василя Стуса*. Вінниця, 2023. № 1. Т. 1. С. 109–121. DOI 10.31558/2786-5835.2023.1.1.14. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2020/11/13904-Tekst-statti-27651-1-10-20230711.pdf>.
  100. Орел В. А. Порядок консультування клієнтів з правових питань (на прикладі діяльності навчального юридичного центру «Правова СТУДІЯ» Полтавського університету економіки і торгівлі). *Розвиток юридичної клінічної науки і освіти: виклики та перспективи: Матеріали Міжнародного наукового форуму*. 29 квітня 2023 р. / за заг. ред. Л. П. Амелічевої, Ю. В. Ломжець, І. Ф. Коваль. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. С. 64–69. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/13291>.
  101. Порадник клініцисту для роботи зі складними клієнтами (2020 р.). URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2020/05/Poradnyk-dlya-druku-1.pdf>.
  102. Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса. Спецвипуск Юридична клінічна освіта за результатами роботи Міжнародного наукового форуму «Розвиток юридичної клінічної науки і освіти: виклики та перспективи» 29 квітня 2023 р., м. Вінниця / ДонНУ імені Василя Стуса. Вінниця, 2023. № 1. Т. 1. 139 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2020/11/13904-Tekst-statti-27651-1-10-20230711.pdf>.
  103. Примірний етичний кодекс юридичної клініки затверджений З'їздом Асоціації юридичних клінік України 25 серпня 2005 року. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2022/09/Prymirnyj-etychnyj-kodeks.-AYUKU-25.08.05.pdf>.
  104. Реєстр юридичних клінік України (2019 р.): офіційна база даних юридичних клінік, дійсних та потенційних учасників Асоціації юридичних клінік України (за результатами З'їзду АЮКУ 2018 р.). URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/Reyestr-AYUKU-2019.pdf>.

105. Реєстр юридичних клінік України (2020 р.): офіційна база даних юридичних клінік, дійсних та потенційних учасників Асоціації юридичних клінік України. URL: https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2020/03/Reyestr-YUK_2020-1.pdf.
106. Реєстр юридичних клінік України (2021 р.): офіційна база даних юридичних клінік, дійсних та потенційних учасників Асоціації юридичних клінік України. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2021/05/Reyestr-AYUKU-2021-.pdf>.
107. Ромовська З. В. Українське цивільне право : право власності : академ. курс : підручник. Київ : Алерта, 2011. 246 с.
108. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. Вид. 4-те, допов. і перероб. Київ : Правова єдність, 2013. 524 с.
109. Скрипнюк О. В. Конституційне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ін Юре, 2010. 672 с.
110. Слінько Т. М., Летнянчин Л. І., Веніславський Ф. В. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків : Право, 2020. 592 с.
111. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 556 с.
112. Стандарти діяльності юридичних клінік України (Схвалені Всеукраїнським З'їздом Асоціації юридичних клінік України Протокол № 2 від 19 червня 2014 року). Всеукраїнська громадська організація «Асоціація юридичних клінік України». URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2017/07/standarti-diyalnosti-yuridichnikh-klinik-ukrajini.pdf>.
113. Стратегічний план Асоціації юридичних клінік України на 2022–2025 роки. URL: <https://legalclinics.in.ua/strategichnyj-plan-asotsiatsiyi-yurydychnyh-klinik-ukrayiny-na-2022-2025-roky/>.
114. Теорія держави і права : навч. посіб. / [С. К. Бостан та ін.]. Київ : Академія, 2013. 346 с.
115. Теорія держави і права : підручник / [Петришин О. В. та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. В. Петришина; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків : Право, 2014. 366 с.
116. Трудове право України : підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків, 2022. 376 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/d/7/521578.pdf>.

117. Українське цивільне право : навч. посіб. / за ред. Ю. О. Заїка. 3-тє вид., перероб. та допов. Київ : Центр учб. л-ри, 2014. 358 с.
118. Утепбергенова Мар'яна. Правопросвітницька діяльність навчального юридичного центру «Правова СТУДІЯ» Полтавського університету економіки і торгівлі. *Збірник тез доповідей учасників Двадцятої науково-практичної конференції студентів закладів вищої та фахової передвищої освіти споживчої кооперації України «Інноваційні процеси і їх вплив на ефективність діяльності підприємства»*. Частина 3. К. : НМЦ «Укоопосвіта», 2024. С. 65-68. URL: <http://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/zbirnyk-tez-npk-2024-ch-3.pdf>
119. Федоренко В. Л. Конституційне право України : підручник / До 20-ї річниці Конституції України та 25-ї річниці незалежності України. Київ : Ліра-К, 2016. 616 с.
120. Хрестоматія юридичної клінічної освіти: Збірка текстів для читання : навч. посіб. / Авт.-укл. А. О. Галай. Київ : Асоціація юридичних клінік України, 2011. 418 с. URL: <https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2017/07/Hrestomatiya-yurydychnoyi-klinichnoyi-osvity.pdf>.
121. Цвік М. В. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2010. 583 с.
122. Цивільне право України : підручник : у 2 т. / за ред. В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцький. Київ : Юрінком Інтер, 2004. Т. 1. 480 с.
123. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / Ю. Л. Бошицький, Р. Б. Шишка, О. Р. Шишка, І. Р. Шишка. Київ : Ліра-К, 2016. 760 с.
124. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / Ю. О. Заїка ; за ред. І. А. Бірюков. – Київ : Правова єдність, 2014. – 510 с.
125. Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред. О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, Р. А. Майданик. 4-те вид., стер. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 1176 с.
126. Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред. Р. Б. Шишка. Київ : Ліра-К, 2015. 1024 с.

127. Цивільне право України: Академічний курс : підручник : у 2 т. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. Т. 2. Особлива частина. Київ : Концерн «Вид. дім «Ін Юре», 2004. 408 с.
128. Legal software solutions for clinics United States and European software solutions. URL: https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2023/11/NJ_Natalie_Corban_Nicolette_DeFrank_Legal_Technology_Solutions_for.pdf.

Електронні ресурси

1. Програма навчального курсу «Робота з відкритими даними в навчальній практиці». URL: <https://drive.google.com/file/d/1cWILk3qLAuX8M8eqFijQl0qtJZBihDvL/view>.
2. Для пошуку [законодавства](#).
3. Для пошуку [Судових рішень](#).
4. [Реєстри для бізнесу](#).
5. [Реєстри майна](#).
6. [Для реєстраційних дій](#).
7. Пошук правових позицій ВС <https://lpd.court.gov.ua/>
8. [Реєстр виконавчих проваджень](#).
9. [Реєстр юридичних та фізичних осіб-підприємців](#).
10. [Опендатабот](#).
11. [Електронний кабінет платника податків](#).
12. [Єдиний реєстр боржників](#).
13. [ЛігаЗакон](#).
14. [PravoSud](#).

Програмне забезпечення навчальної практики

1. Головний центр дистанційного навчання Полтавського університету економіки і торгівлі. Дистанційний курс «Навчальна практика» для студентів спеціальності 081 Право освітня програма «Право» / В. А. Орел. URL: <http://www2.el.puet.edu.ua/st/course/view.php?id=3414>.
2. Асоціація юридичних клінік України. Бібліотека. URL: <https://legalclinics.in.ua/biblioteka/>
3. Ліга медіаторів України. URL: <http://limu.org.ua/>.
4. Правовий клуб PRAVOKATOR. URL: <https://pravokator.club/>.
5. Проект «Доступна та якісна правова допомога в Україні». URL: <http://qala.org.ua/uk/>.
6. Українська гельсінська спілка з прав людини. URL: <https://www.helsinki.org.ua/>.

7. Українська фундація правової допомоги. URL: <https://ulaf.org.ua/>.
8. Educational Era (студія онлайн-освіти). Курс «Захист персональних даних». URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/371>.
9. Educational Era (студія онлайн-освіти). Курс «Захист персональних даних. Спеціалізований курс для державних службовців та осіб, які працюють з персональними даними». URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/372>.
10. Educational Era (студія онлайн-освіти). Курс «Навички діалогу та медіації для потреб публічної служби». URL: https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:OSCE_EDERA+Med_101+2020/about.
11. Educational Era (студія онлайн-освіти). Курс «Порядок денний “Жінки, мир, безпека”». URL: <https://study.ed-era.com/courses/course/4074>.
12. Educational Era (студія онлайн-освіти). Курс «Протидія торгівлі людьми в Україні». URL: https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra_OSCE+ST101+ST101/about.
13. Educational Era (студія онлайн-освіти). Курс «Публічні консультації». URL: https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:NACS_NDI_EDERA+PC101+2019/about.
14. Educational Era (студія онлайн-освіти). Курс «Усе, що треба знати для забезпечення прав підлітків в Україні». URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:AFEW+1+2020/about>.
15. HELP (основна освітня програма Ради Європи для юристів). URL: <https://www.coe.int/en/web/help/courses>.
16. The Open University. Pro bono work and social justice. URL: <https://www.open.edu/openlearn/society-politics-law/pro-bono-work-and-social-justice/content-section-0?active-tab=description-tab>.
17. Prometheus (освітня платформа України). Курс «CASE STUDY: як вирішувати складні завдання в бізнесі та в житті». URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-plus/case-study/>
18. Prometheus (освітня платформа України). Курс «Діалог та медіація: Шлях до порозуміння». URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+MEDIATE101+2020_T1/about.
19. Prometheus (освітня платформа України). Курс «Захист прав людей з інвалідністю». URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:FFR+PRPD101+2020_T1/about.
20. Prometheus (освітня платформа України). Курс «Культура толерантності: як побудувати суспільство, комфортне для всіх». URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+TOL101+2020_T3/about.

21. Prometheus (освітня платформа України). Курс «Перша психологічна допомога». URL: https://apps.prometheus.org.ua/learning/course/course-v1:JohnsHopkinsUniversity+PFA101+2023_T3/home.
22. Prometheus (освітня платформа України). Курс «Як ефективно спланувати та провести діалог. Базовий модуль 1». URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:OSCE+DIAL101+2020_T1/about.
23. Prometheus (освітня платформа України). Курс «Як ефективно спланувати та провести діалог. Модуль 2. Основи організації діалогу». URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:OSCE+DIAL101+2020_T1_M2/about.
24. Prometheus (освітня платформа України). Курс «Як ефективно спланувати та провести діалог. Модуль 3. Основи ведення діалогу». URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:OSCE+DIAL101+2020_T1_M3/about.
25. WikiLegalAid (довідково-інформаційна платформа правових консультацій). URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B0.

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклад оформлення титульного аркуша звіту

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Навчально-науковий інститут _____

Форма навчання _____

Кафедра правознавства

ЗВІТ

ПРО ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

здобувача(-ки) вищої освіти 2 курсу
освітньо-професійної програми «Право»
першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти
спеціальності 081 Право
галузі знань «Право»

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

База навчальної практики _____

Керівники практики:

від підприємства, установи, організації _____

_____
(посада, прізвище, ініціали, підпис)

від кафедри _____

_____
(посада, вчене звання, прізвище, ініціали, підпис)

Звіт захищено « ____ » _____ 20 __ р.

Оцінка _____

Члени комісії

_____

_____

_____
(прізвище, ініціали, підпис)

Полтава 20 __

Додаток Б

Зразок відмітки про проходження практики

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Прибув на базу навчальної практики
_____
_____

«__» _____ 20__ року
_____
(підпис) (посада, прізвище, ініціали відповідальної особи)

М.П.

Вибув із бази навчальної практики
«__» _____ 20__ року
_____
(підпис) (посада, прізвище, ініціали відповідальної особи)

М.П.

Додаток В

Зразок форми відгуку й оцінювання роботи здобувача вищої освіти на практиці

Відгук і оцінювання роботи здобувача вищої освіти на практиці

_____
_____
(назва підприємства, установи, організації)
_____
_____
_____
_____

Керівник практики від підприємства, установи, організації
_____
(підпис) (прізвище, ініціали)

М.П. «__» _____ 20__ року

Додаток Г

Щоденник навчальної практики

№	Дата	Зміст виконаної роботи	Результат
1	ДД.ММ.РРРР*	Ознайомлення з документацією навчального юридичного центру	Виконано/ Не виконано
2	ДД.ММ.РРРР*	Консультавання відвідувачів із правових питань	Виконано/ Не виконано
3	ДД.ММ.РРРР*	Систематизація інформації щодо діяльності навчального юридичного центру	Виконано/ Не виконано
4	ДД.ММ.РРРР*	...	...
5	ДД.ММ.РРРР*		
6	ДД.ММ.РРРР*		
7	ДД.ММ.РРРР*		
8	ДД.ММ.РРРР*		
9	ДД.ММ.РРРР*		
10	ДД.ММ.РРРР*		
...			
30	ДД.ММ.РРРР*		

Керівник навчальної практики

_____ (ПІБ)

* ДД.ММ. – день і місяць з нулем попереду для значень від 1 до 9. РРРР – 4-символьне позначення року (рік пишеться повністю).

Додаток Д

Процес розв'язування кейсів*

Містить такі етапи:

- ✓ Розуміння проблеми – структурування інформації.
- ✓ Дослідження ситуації – аналізування інформації.
- ✓ Пропозиція рішення – зрозумілий сторітелінг.
- ✓ Презентація рішення – підготовка презентації та її представлення.

* Див. Я. Жидик. Майже настільна книга про кейси. 2021. 60 с.

Додаток Е

*Лист оцінювання звіту з навчальної практики
виконаний здобувачем(-кою) вищої освіти 2 курсу, ННІДО/ННІЗДН*

(ПІБ)

№ з/п	Критерії оцінювання	Бали	
		керівник	комісія
<i>Результати проходження навчальної практики (до 55 балів)</i>			
1	Повнота розкриття завдань, передбачених Програмою, а також наявність усієї звітної документації та матеріалів до неї (до 20 балів)		
2	Використання достовірних статистичних і фактичних даних під час складання звіту та їх аналізування у динаміці (до 3 балів)		
3	Використання математичних і статистичних методів, методів моделювання, комп'ютерних технологій (до 2 балів)		
4	Використання новітніх інформаційних джерел, чинних нормативних і законодавчих документів (до 3 балів)		
5	Наявність у звіті наочності (таблиць, графіків, схем) та їх аналізу (до 2 балів)		
6	Обґрунтованість висновків і практична значущість рекомендацій (пропозицій) (до 5 балів)		
7	Присутність на базі навчальної практики згідно з графіком (до 20 балів)		
<i>Оформлення звіту з навчальної практики (до 25 балів)</i>			
8	Відповідність чинним стандартам щодо оформлення звіту загалом (до 10 балів)		
9	Відповідність чинним стандартам щодо оформлення таблиць, формул і графічних ілюстрацій (до 2 балів)		
10	Відповідність чинним вимогам щодо оформлення літературних та інших інформаційних джерел (до 3 балів)		
11	Вчасність подання звіту з навчальної практики на перевірку керівнику навчальної практики (до 10 балів)		

№ з/п	Критерії оцінювання	Бали	
		керівник	комісія
<i>Захист звіту з навчальної практики (до 20 балів)</i>			
12	Повнота та лаконічність висвітлення у доповіді ключових аспектів звіту (до 5 балів)		
13	Презентація звіту (до 10 балів)		
14	Аргументованість та повнота відповідей на додаткові питання (до 5 балів)		
	<i>Усього балів</i>		
	<i>Оцінка за шкалою ЄКТС</i>		
	<i>Оцінка за національною шкалою</i>		
	<i>Підпис членів комісії</i>		
	Дата захисту «__» _____ 20__ р.		

Навчально-методичне видання

ЛАВРИК Галина Володимирівна
ОРЕЛ Вікторія Анатоліївна

ПРОГРАМА
навчальної практики

Редагування *Л. М. Діденко*
Комп'ютерне верстання *О. С. Корніліч*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 2,6.
Зам. № 324/2142.

Видавець і виготовлювач
Полтавський університет економіки і торгівлі
к. 48, вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, 36003.
E-mail: pvv.puet@gmail.com.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 7892 від 21.07.2023 р.